

EXPERIMENTEREN MET AMERIKAANSE VOGELKERS EN ANDERE EXOTEN

Buitenlandexcursie VBV en KNBV 2010

Een eeuw geleden begon de grootschalige aanplant van Amerikaanse vogelkers in Noordwest-Europa. De Amerikaanse vogelkers werd met zeer veel enthousiasme aangeplant in herbebossingen op heiden en stuifzanden. Nadat de Amerikaanse vogelkers met het beëindigen van deze bosaanleg haar nut verloor heeft zij onder de naam 'bospest' een halve eeuw bestrijding doorstaan. De Amerikaanse vogelkers is nu echter wijder verbreid dan bij aanvang van de bestrijding...

Hoog tijd om in Duitsland ecologische kennis en voer voor onze discussies over het beheer van de Amerikaanse vogelkers op te halen. Op 10 en 11 juni togen vijftien Nederlandse, Vlaamse en Waalse bosbeheerders en -onderzoekers naar:

- een 119 jaar oude aanplant van Amerikaanse vogelkers,
- het 139 jaar oude en 60 ha grote Exotenwald en
- een 13 jaar oud grootschalig kwaliteitshoutexperiment met Amerikaanse vogelkers.

Stetternicher Wald

Als voorproefje op een perfect georganiseerde en zeer leerzame excursie diende het eerste excursiepunt zich aan net over de grens met Duitsland bij Jülich in het Stetternicher Wald. We konden er drie 'vergeten' Amerikaanse vogelkersen van 119 jaar oud bewonderen.

Het was onze eerste 'eye-opener': meer dan 30 meter hoge bomen, prachtige rechte stammen waarvan de dikste inmiddels moeiteloos een dbh had van 70 cm.

Dit betreft een restbestand van twee proefpercelen: 11 are en 16 are. In 1886 werden deze door Adam Schwappach aangelegd om ervaring op te doen met nieuwe exotische houtsoorten in de Pruisische staatsbossen. Ze werden aangeplant in een plantverband van 1,5 op 1,5. Het plantsoen was 5 jaar oud.

Ter plaatse werd uitgebreid gediscussieerd, zowel met de beheerders als onderling. Over de beste groeiplaats voor Amerikaanse vogelkers, over de mogelijkheden deze in het bosbeheer te integreren, over de voor ons meest geschikte teeltwijze, over ... De aanblik van deze indrukwekkende bomen maakte meer vragen los dan er op een excursie te beantwoorden zijn.

BART NYSSSEN, WIM BOONEN, TOM VAN DUUREN, JAN ERFTMEYER, ELIZA ROMEIJN-PEETERS, RENAAT VAN ROMPAE & COR ZUIDEMA

Excursiedeelname bij een 119 jaar oude Amerikaanse vogelkers. © Twan van Alphen

Weinheimer Exotenwald

Na een korte lunchpauze reden we door naar Weinheim. Ruim vier uur later stapten we uit bij een fraai stadspark met daarboven op de berghelling het Exotenwald. Bomen die wij in Nederland misschien eens tegenkomen in een arboretum of pinetum staan in het Exotenwald in bosverband in ongekende aard en omvang. Maar liefst 180 soorten loof- en naalddhout hebben hier, gedeeltelijk naar herkomst gegroepeerd, een plek gekregen: zowel de *Liriodendron* als *Magnolia* en *Juglans nigra* groeien soms ongekend goed en soms tot 30-40 meter hoog. Deze hoogten worden door het naalddhout moeiteloos voorbij gestreefd: Atlasceders van 40 meter hoog, *Calocedrus*, mammoetbomen, douglassparren ... De afmetingen zijn indrukwekkend. Rond de 60 meter hoog zijn de huidige toppers. Hun toppen zijn nog steeds spits, de topscheuten maken dus nog ieder jaar echte lengte. Zullen de toppen bij 80 meter hoogte gaan afronden?

Uit het bos wordt ook geoogst. Wij kwamen langs stapels hout van de *Sequoiadendron* van de eerste generatie (ca. 130 jaar!). Het eerder dit jaar gevelde hout van Atlasceder en *Thuja*, eerste generatie, was al naar de zagerij. Natuurlijk willen wij dan prijzen en toepassingen horen.

Pro Silva

Tulpenboomhout van het bos is gebruikt voor de piano-bouw. Hout van de *Chameacyparis* is zelfs geëxporteerd naar Japan voor in de tempelbouw.

Ons bezoek was kort en prima. 's Avonds was er volop gelegenheid voor gezellig natafelen in het romantische Weinheim aan de voet van het Exotenwald bij een glas Riesling of Weizen op Marktplatz en Burgruine.

Käfertaler Wald

De volgende ochtend vertrokken we naar het Käfertaler Wald. Dit 1200 ha grote stadsbos ligt in de Rijnvlakte ten noorden van Mannheim. Het gebied wordt gekenmerkt door droge, arme zandbodems en weinig neerslag (600 mm). Door verdroging is de grondwaterstand gezakt van 2 à 3 meter naar 8 meter onder het maaiveld. In de ondergrond op 1,20 à 1,50 meter komen kalk- en leemrijke lagen voor.

Het Käfertalerwald is een heidebebossing met grove den op een door eeuwenlange strooiselroof en begrazing gedegenerende bosbodem. In de vijftiger jaren is de vogelkers op grote schaal geplant en uitgezaaid onder de grove den. Zowel de rupsenschade als de bosbranden namen aanzienlijk af, dus het doel was bereikt.

De beheerders hebben getracht om de Amerikaanse vogelkers te verwijderen door de soort in te perken met behulp van inheems schaduwboomsoorten als beuk, linde en haagbeuk. Vervolgens namen deze het licht van de lichtboomsoort Amerikaanse vogelkers weg. Gaten in het kronendak door storm en aantasting van de den-nen door verdroging gaven de Amerikaanse vogelkers echter alle ruimte. Het onderdrukken van de soort met inheemse boomsoorten mislukte bovendien door een langdurige grootschalige meikeverplaag. Chemische bestrijding is uit den boze daar de opstanden in waterwingebied liggen.

Noodgedwongen werd voor een andere aanpak gekozen. Amerikaanse vogelkers is geen gekozen productiesoort maar gezien hij gratis in het bos aanwezig is, wordt er nu gebruik van gemaakt. Er was al gebleken dat de vogelkers een interessante houtleverancier is. Als brandhout staat hij hoog aangeschreven en rechte, 40 à 50 centimeter dikke, takvrije stamstukken van zaag- en fineerkwaliteit brachten in de negentiger jaren van vorige eeuw tot 1250 Deutsche Mark per m³ op.

De afgelopen decennia is er ervaring opgebouwd met het begeleiden van toekomstbomen in de jeugdfase. De beste kwaliteit van Amerikaanse vogelkers krijg je onder een langzaam opengaand dennenscherm. Er wordt voor het eerst ingegrepen na ongeveer 15 jaar wanneer de voorlopers een hoogte hebben van 8 à 10 meter, dan heeft voldoende differentiatie in het bestand plaatsgevonden om een keuze te maken. Er wordt geselecteerd op vorm. Bomen die de eerste 5 meter redelijk recht zijn en een

De excursiedeelnemers waren zwaar onder de indruk van de mammoetbomen. © Twan van Alphen

doorgaande spil hebben komen in aanmerking. Er wordt gestreefd naar een toekomstboom elke 7 à 10 meter.

Zowel voor de spilontwikkeling als voor de ontwikkeling van voldoende kroon dient de voor zaaghout uitgekozen boom vrijgesteld te worden. Hier dient men zeer zorgvuldig te werk te gaan: slechts zeer geleidelijk de boom vrijstellen. De stammen van de toekomstbomen dienen dus te allen tijde zijwaarts beschaduwd te blijven om vorming van waterlot te vermijden. Per geselecteerde boom wordt er om de vier à vijf jaar een, hooguit twee buurbomen weggenomen. Ten einde mooi zaag- of fineerhout te krijgen dient men de dode takken in het stamdeel van 5 meter te verwijderen: afkloppen. Let op: geen levende takken verwijderen! Ook dan verschijnt er een bos nieuwe scheuten nabij de snoeiwond.

Opvallend was de constatering dat de kwaliteit van de bosbodem in de afgelopen 20 jaar door de Amerikaanse vogelkers sterk was verbeterd en hier niet onder doet aan de positieve invloed van de linde. Blijkbaar is de Ameri-